

Kjøbstadarbejderes Vilkaar.

Th. Sørensen: Et Bidrag til Belysning af Kjøbstadarbejderes Vilkaar. Kjøbenhavn, i Kommission hos C. A. Reitzel. 1880. (68 S.).

Forf. har forsøgt at give «et Billede af Arbejdernes økonomiske Stilling og Levefod i en mindre Provinskjøbstad». Den By, han har valgt, er Hobro, hvis Forhold han har haft god Lejlighed til at lære at kjende, dels fra sin Virksomhed som Læge, dels fordi han har taget Del i Ledelsen og Ordningen af Arbejderforeningsvæsenet dersteds. Og da det sikkert tør antages, at Forholdene i Hobro ikke ere væsentligt forskjellige fra Forholdene i andre danske mindre Provinsbyer, faar hans Skildring af dem en mere almindelig Interesse. Det er Gjenneomsnitsarbejderen, «den jevnt dygtige og nogenlunde stræbsomme Arbejder», hvis økonomiske Kaar her skildres. De udmærket dygtige og de daarlige, dovne, letsindige Arbejdere ere holdte ude fra Undersøgelsen. Denne omfatter ogsaa kun de gifte Arbejdere med større Familie, 4 Personer eller derover (indtil 10); «thi naar man véd, hvorledes disse ere stillede, er dermed den Linje given, under hvilken de ugifte eller de med mindre Familie næppe ville komme, medens de som Regel ville findes at være mere eller mindre over den».

Det Skema, efter hvilket Forf. har indhentet sine Oplysninger, omfatter følgende Spørgsmaal: Familiens Størrelse; dens Medlemmers Alder; Mandens og Konens Karakter og Vandel; Mandens Indtægt (i 1879) ved Hovederhverv, ved Bi-

Kjøbstadarbejderes Vilkaar.

Th. Sørensen: Et Bidrag til Belysning af Kjøbstadarbejderes Vilkaar. Kjøbenhavn, i Kommission hos C. A. Reitzel. 1880. (68 S.).

Forf. har forsøgt at give «et Billede af Arbejdernes økonomiske Stilling og Levefod i en mindre Provinskjøbstad». Den By, han har valgt, er Hobro, hvis Forhold han har haft god Lejlighed til at lære at kjende, dels fra sin Virksomhed som Læge, dels fordi han har taget Del i Ledelsen og Ordningen af Arbejderforeningsvæsenet dersteds. Og da det sikkert tør antages, at Forholdene i Hobro ikke ere væsentligt forskjellige fra Forholdene i andre danske mindre Provinsbyer, faar hans Skildring af dem en mere almindelig Interesse. Det er Gjennemsnitsarbejderen, «den jevnt dygtige og nogenlunde stræbsomme Arbejder», hvis økonomiske Kaar her skildres. De udmærket dygtige og de daarlige, dovne, letsindige Arbejdere ere holdte ude fra Undersøgelsen. Denne omfatter ogsaa kun de gifte Arbejdere med større Familie, 4 Personer eller derover (indtil 10); «thi naar man véd, hvorledes disse ere stillede, er dermed den Linje given, under hvilken de ugifte eller de med mindre Familie næppe ville komme, medens de som Regel ville findes at være mere eller mindre over den».

Det Skema, efter hvilket Forf. har indhentet sine Oplysninger, omfatter følgende Spørgsmaal: Familiens Størrelse; dens Medlemmers Alder; Mandens og Konens Karakter og Vandel; Mandens Indtægt (i 1879) ved Hovederhverv, ved Bi-

erhverv, ved Akkordarbejde, ved Dagleje; hans Arbejdstid, Sommer og Vinter; hans Arbejds løn og Konens Indtægt ved Arbejde for Fremmede, ved Huslid; Børnenes Arbejde; den samlede Indtægt; Gjælden; de Gaver, vedkommende modlager; Udgift, til Husleje (Bopæls Beskaffenhed), til Føde (dens Beskaffenhed), til Beklædning og Møbement (Beskaffenheden heraf), til Tobak, Brændevin og Fornøjelser, i kommunal Skat, til Skoleløn, til Slid paa Værktøj, til Assurance af Indbo, Syge- og Alderdomsforsikring, til Læge og Medicin; den samlede Udgift; Balance, Overskud eller Underskud. «Det følger af sig selv, at om Størsteparten af disse Forhold kan man Intet faa at vide uden af Arbejderens egen Mund. Jeg har derfor stillet mine Spørgsmaal personlig til hver Enkelt — i flere Tilfælde ogsaa til Hustruen —, og bestræbt mig for at gøre ham klar baade paa Hensigten med hele Undersøgelsen og paa Meningen af ethvert Spørgsmaal, for at Svarene kunde blive saa præcise som muligt.» Forf.s personlige Forhold have desuden lettet ham Adgangen til Indblik i Arbejdernes Levemaade. Oplysninger fra Arbejdsherren have undertiden hjulpet med til at kontrollere Arbejdernes Opgivelser; men forøvrigt have Arbejderne i det hele hverken manglet Vilje eller Evne til at svare paa lideligt.

Forf. gennemgaar detailleret de ovennævnte Forhold for 22 Arbejderfamilier, 12 Haandværkssvende og Fabrikarbejdere og 10 Daglejere. Han meddeler først Regnskabet for hver enkelt af de 22 Familier, og giver derefter i Tabel I en Oversigt over den daglige Fortjeneste og Arbejdstiden i Hobro 1879, i Tabel II en Sammenstilling af de 22 Arbejderfamiliers Indtægt og Udgift i 1879, i Tabel III en Sammenstilling af nogle industrielle Arbejders Indtægt i Hobro og Odense, i Tabel IV Uddrag af 20 Arbejderfamiliers Regnskab, med Udgiften angivet pr. Individ, i Tabel V detaljerede Oplysninger om Arbejdernes ugenlige Udgifter til Føde og i Tabel VI detaljerede Regnskaber over aarlige Udgifter til Beklædning. Derefter følger forskellige orienterende Bemærkninger til de i det foregaaende meddelte Detailoplysninger.

Hvad den samlede Indtægt angaar, beløb den for 1 af

Forf.s 22 Familier (en Modelsnedker med Kone og sex Børn) 820 à 830 Kr.; en anden Familie (en Fabrikarbejder med Kone og tre Børn) havde 800 Kr. i samlet Aarsindtægt. Disse to Familier stod højest. De 22 Familier, — som sagt Gjennemsnittsarbejder-Familier — havde forøvrigt følgende Aarsindtægt:

2	Familier	mellem	800	og	830	Kr.
5	—	—	700	-	800	-
2	—	—	600	-	700	-
6	—	—	500	-	600	-
5	—	—	400	-	500	-
1	—	c.	368	Kr.		
1	—		290	-		

Men for den sidste Families Vedkommende maa det bemærkes, at Manden (en Arbejdsmand med løst Arbejde) i 8 Maaneder havde fri Kost hos sin Arbejdsgiver.

Bierhverv spillede kun en lille Rolle. Kun i et enkelt Tilfælde bidrog Børnene noget betydeligere til Familiens Underhold; derimod bidrog Konerne oftere noget mere, dog i Almindelighed ikke meget.

Udgiften til Huslejen udgjør for de omhandlede Familier i Almindelighed 60—70 Kr., er dog undertiden endel højere eller lavere. De daarligste Boliger ere ingentunde altid de billigste. — Til Brændsel gaa oftest 42—60 Kr. — Til Føde (samt Belysning og Vask) gaar mellem 300 og 572 Kr. De meddelte detaillerede Ugeregnskaber vise af hvad Art denne Føde er. — Til Beklædning gaar der mellem 15 og 150 Kr. Endnu stærkere variere Udgifterne til Møblement; i Almindelighed ere de naturligvis kun meget smaa. — En Pægl Brændevin om Dagen er ikke noget ualmindeligt Forbrug, og i de fleste Tilfælde kan den aarlige Udgift hertil maaske sættes til omtrent 30 Kr., i enkelte Tilfælde betydeligt højere, i andre lavere, men gjennemsnitligt meget i Forhold til det hele Budget. — Til Tobak gaar 5—10 Kr. — Til Fornøjelser, bortset fra Værtshus-Fornøjelser, gaar der kun yderst beskedne Beløb. — De andre Udgifter ere kun særdeles smaa. — Ikke faa af de

undersøgte Familier kunde ikke faa Indtægten til at dække Udgiften, men havde Deficit paa 20 à 100 Kr. — Nogle enkelte Familier havde nogen Formue, navnlig i Form af et Hus, i hvilket de havde indestaaende Kapitaler paa mellem 400 og 2000 Kr. En enkelt havde et Par Hundrede Kr. i Sparekassen. Men flere havde Gjæld, en enkelt endog til et Beløb af 400 Kr. de andre mellem 20 og 150 Kr.

Exempelvis anføre vi her Forf.s Oplysninger om en Arbejderfamilie med 575 Kr. i aarlig Indtægt:

- 1) Snedkersvend, Familie paa 5 Pers. Mand 33 Aar. 3 $\left\{ \begin{array}{l} 5 \text{ Aar} \\ 2 \text{ —} \\ \frac{3}{4} \text{ —} \end{array} \right.$
 (Møbel- og Bygningssnedker.) Kone 27 — Børn

Manden er en jevn dygtig og flittig Arbejder, der vilde have større Fortjeneste, hvis han kunde naa at faa Akkordarbejde hele Aaret igjennem. Konen ordenlig og flink.

- 2) Manden har i 1879 ved sit Hovederhverv haft en Indtægt af 550 à 560 Kr. Han har haft Akkordarbejde en mindre Del af Aaret, i den øvrige Tid har Daglønnen været 2 Kr. om Sommeren og $1\frac{1}{2}$ Kr. om Vinteren. Han har haft Beskæftigelse hele Aaret igjennem. Arbejdsherren har ikke ydet ham andet end Pengelønnen. Intet Bierhverv. Arbejdstiden er om Sommeren 14 Timer (2 Timers Hvil), om Vinteren 13 Timer ($1\frac{1}{2}$ Times Hvil).
- 3) Konen har i Aarets Løb tjent c. 15 Kr. ved Syning for Fremmede. Hun syr alt Familiens Tøj, undtagen Mandens Yderklæder.
- 4) Børnene have Intel bidraget til den fælles Indtægt.
- 5) Den samlede Indtægt har i 1879 været 565 à 575 Kr. Ingen Formue. Manden havde ved sit Giftermaal 150 Kr., som blev anvendt til at sætte Bo for; det meste af Møbementet har han forfærdiget selv.
- 6) Familien er ikke i Gjæld. Den har ingen Gaver modtaget.

Udgift.

- 1) I Husleje er der betalt 70 Kr. Til Brændsel medgaaet 42 Kr. Bopælen, der bestaar af 2 Værelser med Kjøkken, er noget fugtig og mangler Lys.

- 2) Udgiften til Føde (Belysning og Vask iberegnet) kan med nogenlunde Sikkerhed angives til 360 Kr. Der nydes daglig 3 Hovedmaaltider, deraf bestaar Middagsmaaltidet af 1, sjelden af 2 Retter varm Mad. Hele Familien faar Paalæg paa den tørre Kost.
- 3) Til Beklædningsgjenstande er der medgaaet 45 Kr. Til Møblement 15 Kr. Familien er net og ordenlig klædt. Møblementet ret godt.
- 4) Manden ryger ikke Tobak og drikker sjælden Brændevin — Udgiften hertil 5—6 Kr. Ingen Udgift til Fornøjelser. Den kommunale Skat er 3 Kr. aarlig. I Skoleløn er Intet betalt. Slid paa Værktøj medfører ingen Udgift for ham.
- 5) Hele Familien er i en Sygekasse; det aarlige Kontingent til denne er 18 Kr. 70 Øre. Indboet er forsikret; der betales i Præmie herfor 2 Kr. 20 Øre aarlig.
- 6) Den samlede Udgift har i Aaret 1879 været c. 561 Kr. Der har været et Overskud af 15 Kr.»

Til at holde Hus for havde Husmoderen i denne Familie knap 7 Kr. ugenlig. De fik den Anvendelse, som nedenstaaende Regnskab over ugenlig Udgift til Føde for en Familie paa 5 Personer med 570 Kr.s Indtægt udviser:

3 Rugbrød	1 Kr. 35 Ø.
1 Pd. Smør	» — 80 -
Flæsk og Kjød (hver 2. Uge Flæsk og hver 2. Uge Kjød) 2 —	» -
$\frac{3}{4}$ Pd. Kaffe	» — 32 -
Cichorie	» — 7 -
$\frac{1}{4}$ Pd. Puddersukker	» — 10 -
1 Pd. Bygmel	» — 14 -
1 Pd. Byggryn	» — 15 -
21 Potter Mælk	1 — 5 -
Kaal	» — 10 -
$\frac{1}{2}$ Pd. Sæbe	» — 12 -
$\frac{1}{2}$ Pd. Soda	» — 4 -
1 Pot Petroleum	» — 24 -
1 Fjerdingkar Kartoffler	» — 20 -
2 Potter Øl	» — 10 -
Salt, Svovlstikker, Kryderi	» — 15 -
	6 Kr. 93 Ø.

Ret interessant er det af de meddelte Regnskaber at se, hvorledes de samme Udgiftsbeløb ofte anvendtes paa forskjellig Maade, idet nogle Familier mere leve af Melstoffer, Kartofler, andre mere af Kjød, Flæsk, Mælk osv.

Vi anbefale altsaa denne lille Bog til vore Læsere. De ville erkjende, at Forf. med paaskjønnelesværdig Flid har arbejdet paa sin Opgave, og at de forskjellige Bidrag, han meddeler, virkelig tjene til at belyse de Kaar, hvorunder Arbejderne i vore mindre Provinskjøbstæder leve.

A. P.
